

K NĚKTERÝM OTÁZKÁM PLÁNOVÁNÍ PROTIVZDUŠNÉ OPERACE

Hromadné použití prostředků vzdušného napadení v soudobé válce má strategický a operační význam a podstatným způsobem může ovlivnit situaci na jednotlivých válčistiích. Podle názorů NATO budou prostředky vzdušného napadení od samého začátku rozpoutání agrese použity hromadně formou **útočné vzdušné operace**, bude-li ozbrojený konflikt zahájen a veden klasickými prostředky ničení, nebo formou **vzdušné kosmické operace** ve válce s použitím jaderných zbraní.

Vzdušná útočná operace bude vedena s cílem v krátkém čase **vybojovat nadvládu ve vzduchu**, vytvořit podmínky pro přímou leteckou podporu pozemních vojsk a izolaci bojiště a zabezpečit tím dosažení stanovených strategických cílů na válčisti.

Útočná vzdušná operace bude tedy vedena na válčisti a hlavním prostředkem jejího vedení bude letectvo. S přihlédnutím k charakteru válčisti může mít tento rozmach: šířku pásma činnosti 600—800 km, hloubku 800—1000 i více km, dobu trvání 3—5 dnů. Za tuto dobu může nepřítel uskutečnit okolo 10 000 letounových vzletů. V průběhu útočné vzdušné operace budou využity všechny způsoby bojové činnosti letectva, zejména však hromadné údery, které umožňují v krátkém čase soustředit maximum sil proti rozhodujícím objektům a vytvořit předpoklady pro překonání protivzdušné obrany.

Možnosti nepřátelského letectva, jeho počty a způsoby jeho použití ve strategickém a operačním měřítku vyvolaly potřebu jednak budovat silnou protivzdušnou obranu, jednak hledat způsoby zmaření útočných vzdušných operací nepřítel. Útočné vzdušné operace nepřítel můžeme zmařit vedením vlastní **samostatné vzdušné operace** ještě před zahájením útočné vzdušné operace nepřítel, nebo vedením **protivzdušné operace**. Která z těchto operací se uskuteční, bude záviset na celkové situaci na válčisti i době vedení, přičemž zejména při zahájení války nejde pouze o otázku vojenskostrategickou, ale i politickou. Protivzdušnou operaci uskutečníme zejména tehdy, podaří-li se nepříteli rozpoutat nenadálou agresi, nebo vytvoří-li se taková situace, že vlastní vzdušná útočná operace nebude z jakýchkoliv důvodů možná.

Protivzdušná operace je forma operačního použití vojsk k odražení vzdušné agrese nepřítel, zmaření jeho útočné vzdušné operace, vytvoření podmínek pro volnost jednání vlastních prostředků vzdušného napadení a tím i zabezpečení splnění úkolů v rámci strategické operace na válčisti. Již z toho vyplývá, že protivzdušná operace je součástí strategické operace na válčisti a že bude vedena v celém prostoru válčisti a po celou dobu trvání útočné

vzdušné operace nepřítele. Její rozmach tedy může být: šířka 600—800 km, hloubka 1000—1500 km i více, doba trvání 3—5 dnů.

Protivzdušné operace se účastní především všechny prostředky PVO frontů prvního a druhého strategického sledu a všechny prostředky PVO států rozmístěné v daném prostoru. Kromě toho se protivzdušné operace účastní další prostředky frontů prvního sledu, především raketové vojsko a dělostřelectvo, frontové a vojskové letectvo, výsadkové vojsko, průzkumné prostředky a útvary REB. Z frontů druhého sledu se může protivzdušné operace zúčastnit část sil frontového letectva, raketového vojska a výsadkové útvary a jednotky, prostředky průzkumu a REB. Zvláštní význam bude mít použití prostředků zálohy hlavního velení, především letectva, prostředků PVO, průzkumu a REB.

Základem pro plánování protivzdušné operace je **směrnice pro protivzdušnou operaci**, která bude zpravidla obsahovat:

1. Zhodnocení prostředků vzdušného napadení nepřítele a závěry jejich předpokládaného použití.
2. Situaci a úkoly vlastních vojsk na válčišti.
3. Zámysl protivzdušné operace:
 - na které směry a objekty soustředit hlavní úsilí PVO,
 - jakými silami letectva, raketového vojska a dělostřelectva ničit letectvo nepřítele na letištích, jeho prostředky PVO, zbraně hromadného ničení, dělostřelectvo, radiotechnické prostředky a prostředky REB, místa velení a navedení,
 - použití prostředků REB,
 - způsoby ničení vzdušného nepřítele protiletadlovými a protiletadlovými raketovými svazky, útvary a stíhacím letectvem,
 - učlenění operační sestavy,
 - trvání protivzdušné operace a její etapy.
4. Úkoly vojsk frontu v protivzdušné operaci.
5. Úkoly vojsk PVOS v protivzdušné operaci.
6. Organizaci materiálně technického zabezpečení.
7. Organizaci velení a signály zahájení protivzdušné operace.
8. Organizaci součinnosti a rozmístění součinnostních orgánů.
9. Dobu předložení rozhodnutí k účasti vojsk frontu a vojsk PVOS v protivzdušné operaci.

Plánování protivzdušné operace na stupni velitelství frontu a velitelství svazu PVOS má některé zvláštnosti, které vyplývají již z té skutečnosti, že vojska frontu i vojska svazku PVOS budou plnit úkoly v protivzdušné operaci společně a v nejtěsnější součinnosti. **Na prvním místě proto stojí otázka nepřetržité sladění (souběžné) práce mezi veliteli a štáby frontu a svazu PVOS.**

Po obdržení směrnice pro protivzdušnou operaci, kterou dostane jak velitel frontu, tak velitel svazu protivzdušné obrany státu, přistoupí velitel a štáb frontu i velitel a štáb svazu PVOS k ujasnění úkolu, přípravě rozhodnutí a plánování.

Velitel frontu obdrží kromě směrnice pro protivzdušnou operaci, směrnici pro frontovou operaci i směrnici pro vzdušnou operaci. Tyto tři směrnice obdrží front zpravidla najednou proto, že uvedené operace budou součástí jedné strategické operace na válčišti. Velitel frontu si musí ujasnit úkoly a připravovat takové rozhodnutí, jehož obsahem bude jak frontová operace, tak i účast vojsk frontu v protivzdušné i vzdušné operaci.

Vzhledem k tomu, že protivzdušné operace se zúčastní všechny síly a prostředky svazu PVOS, které ale také budou plnit úkoly protivzdušné obrany v průběhu frontové operace a svoje místo budou mít i ve vzdušné operaci, musí být metodická práce velitele a štábu svazu PVOS přesně sladěna s metodikou frontu na zásadách souběžného plánování. Velitel frontu nemůže přijmout správné rozhodnutí pro účast vojsk frontu v protivzdušné operaci, nebude-li znát úkoly a zámysl nebo rozhodnutí velitele svazu PVOS, a naopak velitel svazu PVOS nemůže vydat reálné rozhodnutí bez znalosti zámyslu (rozhodnutí) velitele frontu o použití sil a prostředků frontu v připravovaných operacích. Takovéto souběžné plánování vyžaduje, aby od samého začátku, tj. od obdržení směrnic, bylo zabezpečeno nepřetržité předávání informací a styk mezi velitelem frontu a svazu PVOS a jejich štáby. Takováto vzájemná informovanost se zajišťuje trvalou přítomností jednoho z hlavních funkcionářů velitelství svazu PVOS se dvěma až čtyřmi důstojníky na velitelském stanovišti frontu a vysláním důstojníka ze štábu frontu (správy PVO) na velitelství (velitelské stanoviště) svazu PVOS.

K zabezpečení souběžné organizace a plánování musí být mezi štábem frontu a štábem svazu PVOS ujasněno a podrobně propracováno, které vzájemné informace musí být mezi oběma štáby v dané etapě plánování předány. Ještě před obdržením směrnic pro protivzdušnou operaci je účelné, aby se štáby vzájemně informovaly o základních údajích nutných pro plánování, tj. o silách a prostředcích, které se předpokládá použít, o jejich dislokaci, bojeschopnosti atd.

Okamžitě po prostudování směrnic by měl štáb frontu předat velitelství svazu PVOS (cestou svého představitele) úkol vojsk frontu v protivzdušné operaci a nezbytné údaje ze směrnic pro frontovou operaci a naopak štáb velitelství svazu PVOS (cestou svého orgánu u frontu) úkol svazu PVOS v protivzdušné operaci.

Obdobně se předávají informace po ujasnění úkolu v celém procesu přípravy zámyslu, rozhodnutí a plánování. Tak např. po ujasnění úkolu nejdůležitější bude vyměnit si informace o dalším postupu prací, zejména v těch případech, kdy je třeba podle situace upřesnit připravenou metodiku.

Představitel velitelství svazu PVOS u frontu by měl být přítomen u všech rozhodujících opatření velitele a štábu frontu, jako je vyhlášení zámyslu, vydání rozhodnutí, a zúčastnit se návrhů řešení u těch náčelníků druhů vojsk frontu, jejichž prostředky se zúčastňují protivzdušné operace (letectvo, PVO, RVD, NZS, NREB, popř. další). V každém případě by měl sám informovat velitele frontu, jaké úkoly vojska svazu PVOS mají, jaký je zámysl a jaká rozhodnutí velitel svazu PVOS přijal. V závislosti na čase a dalších okolnostech vyplývajících z konkrétní situace by měl do štábu frontu vyjet velitel svazu PVOS nebo náčelník štábu.

V metodice práce velitele a štábu frontu a velitele a štábu svazu PVOS musí být přesně vyjádřeno, kdy a jaké informace si mezi sebou budou předávat. To si vynucuje upravit metodiky práce obou štábů i variantní postupy práce v těchto základních alternativách plánování.

Současně se bude plánovat:

- a) frontová operace, protivzdušná operace a vzdušná operace,
- b) frontová operace a protivzdušná operace (vzdušná operace se nepředpokládá nebo bude plánována později),

c) frontová operace a vzdušná operace (protivzdušná operace se nepředpokládá).

Druhou důležitou otázkou v plánování protivzdušné operace je součinnost. Z metodiky plánování protivzdušné operace na stupni velitelství frontu — velitelství svazu PVOS vyplývá, že sladění použití sil a prostředků frontu a svazu PVOS je zabezpečeno nepřetržitou informovaností od okamžiku ujasňování úkolů.

Vlastní organizace součinnosti přesto musí být na stupni front skutečněna, přičemž může probíhat dvěma způsoby:

- jako součást organizace součinnosti k frontové operaci,
- samostatně, pouze z hlediska protivzdušné operace.

Z hlediska komplexnosti, šetření času i informovanosti širšího okruhu účastníků součinnosti je výhodnější první způsob. Hlavní výhodou druhého způsobu však je možnost podrobnějšího probrání součinnostních otázek.

Doba pro organizaci součinnosti k protivzdušné operaci na stupni front — velitelství svazu PVOS musí být zvolena tak, aby mohla být ze strany svazu PVOS včas uskutečněna součinnost se sousedy mezi svazky a útvary svazu PVOS, vojsk PVO frontu a letectvem frontu.

Výsledkem organizace součinnosti jsou plány součinnosti. Dosavadní zvyklostí je, že se zpracovávají na mapě a k ní textová část.

Praxe ukázala, že mapa plánu součinnosti (plán součinnosti na mapě) je totožná s mapou plánu PVO. Proto je otázkou, zda při dnešní objektivní nutnosti zkracovat proces plánování zpracovávat takovéto dva obsahově téměř stejné a náročné dokumenty.

Forma textové části plánu součinnosti, jak je dnes vžita, obsahuje celou řadu formálních údajů, např. vyjmenování sil a prostředků frontu a vojsk svazu PVOS, jejich dislokací a další. Tyto skutečnosti jsou jak na mapě plánu svazu PVOS, plánu PVO frontu i na mapách plánu účasti vojsk svazu PVOS a plánu účasti frontu v protivzdušné operaci (jsou známy od začátku plánování). Za stěžejní v plánu součinnosti je třeba považovat kdo, kdy, co, čím a jak uskutečnění. A právě to je dnes nejslabší stránkou součinnosti. Přihlédneme-li k tomu, že sladění a efektivní využití sil a prostředků je třeba domyslet v nejpravděpodobnějších variantách činnosti vzdušného nepřítele, je hlavním obsahem součinnosti ono: kdo, kdy, co, čím a jak. To je tedy hlavní obsah součinnosti a tomu by měla odpovídat i forma plánu součinnosti. Za nejpříjemnější a nejvýhodnější můžeme proto považovat plánovou tabulku součinnosti, ve které se dají vyjádřit všechny tyto otázky velmi přesně z časového hlediska, z hlediska prostoru i použitých sil a prostředků.

Třetí praktickou otázkou je, jaké hlavní plánovací dokumenty zpracovávat na stupni frontu a velitelství svazu PVOS z hlediska protivzdušné operace. Na stupni frontu se zpracovává vždy plán PVO na celou frontovou operaci, na stupni velitelství svazu PVOS plán protivzdušné obrany a příslušnými přílohami, který má dlouhodobou platnost. Určitý problém tedy vzniká, zda zpracovávat úkoly protivzdušné operace do těchto plánů, nebo zpracovávat samostatně plány účasti vojsk v protivzdušné operaci. Protivzdušná operace, jak jsem uvedl v úvodu, je forma operačního použití prostředků protivzdušné obrany i jiných druhů vojsk s cílem zmařit útočnou vzdušnou operaci nepřítele. Proto je účelné na stupni front zpracovat „Plán účasti vojsk frontu v protivzdušné operaci“, na stupni velitelství svazu PVOS „Plán účasti vojsk svazu PVOS v protivzdušné operaci“.

Plán účasti vojsk frontu v protivzdušné operaci, jehož základem je mapa, musí obsahovat kromě úkolů, které plní vojsko PVO frontu, i použití všech dalších druhů vojsk frontu, které se protivzdušné operace zúčastní, tj. úkoly raketového vojska a dělostřelectva, frontového letectva, vojskového letectva, výsadkového vojska, prostředků průzkumu, radioelektronického boje, popř. dalších. Kromě toho musí obsahovat hlavní úkoly a údaje z plánu účasti vojsk svazu PVOS v protivzdušné operaci. Tento plán by měla zpracovávat operační správa frontu, není však ani vyloučeno, aby jej zpracovala správa vojska PVO především proto, že celou problematiku nejlépe zná a má stálý kontakt se štábem svazu PVOS. Náčelníci druhů vojsk frontu samostatné plány účasti svých vojsk v protivzdušné operaci nezpracovávají. Úkoly, které pro ně vyplývají, zapracují do plánu použití svého druhu vojska ve frontové operaci.

Plán účasti vojsk svazu PVOS v protivzdušné operaci musí obsahovat kromě úkolů vojsk svazu PVOS i úkoly vojsk PVO a dalších druhů vojsk frontu.

Obsah obou plánů bude přibližně stejný. Proto se nabízí i možnost zpracovat jeden „Plán účasti vojsk frontu a vojsk svazu PVOS v protivzdušné operaci“ ve dvojím vyhotovení (pro štáb frontu a pro štáb svazu PVOS). Hlavní výhodou by byl jednoznačně stejný obsah. Problémy by mohly nastat z praktického hlediska, kdo bude za jeho zpracování odpovědný a kdo jej bude schvalovat.

Jde tedy v podstatě o otázku jednotného plánování účasti vojsk frontu a vojsk svazu PVOS v protivzdušné operaci, přičemž je i otázka, na kterém místě tento plán zpracovávat. I zde je možných několik variant:

- a) na velitelském stanovišti frontu, na operační správě,
- b) na velitelství svazu PVOS (na VS svazu PVOS),
- c) na společném velitelském stanovišti letectva a PVO frontu.

Z hlediska obsahové návaznosti na další plány zpracovávané frontem je nejvýhodnější varianta „a“, z hlediska technického zpracování a podrobného řešení jednotlivých problémů je výhodná varianta „c“. Nejméně vhodná je zřejmě varianta „b“, která by vyžadovala výjezd většího počtu funkcionářů ze štábu frontu k velitelství svazu PVOS.

Čtvrtou otázkou, která při plánování protivzdušné operace může podstatně ovlivnit objektivnost plánů, jejich efektivní i rychlé zpracování, je **využití výpočetní techniky**. Využití výpočetní techniky umožňuje v krátkém čase dát odpověď (řešení) k optimálnímu použití sil a prostředků v protivzdušné operaci v libovolném počtu variant možné činnosti vzdušného nepřítele. To je vlastně konečný cíl celého plánovacího procesu, který je možné splnit jen za předpokladu zpracování řady dalších výpočtů a kalkulací, které jsou ručně nezvládnutelné. K nim patří zvláště výpočet poměru sil mezi prostředky vzdušného napadení nepřítele a vlastními prostředky PVO, jehož výsledkem je výsledná účinnost prostředků PVO, výpočet možnosti radio-technického průzkumu podle výšek, směrů a prostorů, výpočty možnosti palebného systému protiletadlových raketových svazků a útvarů, výpočty k použití stíhacího letectva, norem spotřeby hlavních druhů materiálních prostředků, kalkulace přesunů atd. Takovéto využití výpočetní techniky předpokládá, aby metodika výpočtů — vstupní údaje byly stejné jak u štábu frontu, tak u štábu svazu PVOS, respektive, aby výpočetní technika (programy) byla využívána jednotně.